

MASTRII
CURSUS
PHILOSOPHICUS
T. IV. V.

B20
.6
.M38
1727
v.4
c.1

1080045775

MASTRII
DE MEDULA

Ordinis Sacer. Convent. Magistri.

TOMUS QUINTUS

CONTINENS DISPUTATIONES AD SENTENTIAM

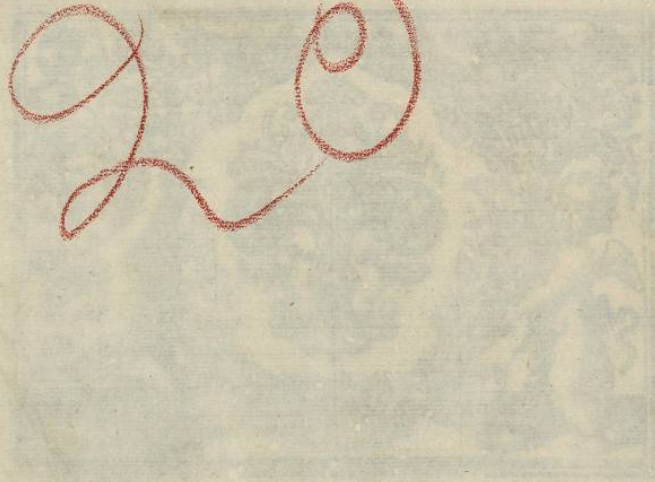
SOCI. in duodecim Articulis Sacerdot. Libris

METAPHYSICORUM.

PARISIIS

EDITIO NOVISSIMA REVISIONE EXTURGITA

20

MDCCLXXVII

RR. PP. BARTHOLOMÆI
MASTRII
DE MELDULA,

Ordinis Minor. Convent. Magistri.

Tomus Quartus:

CONTINENS DISPUTATIONES AD MENTEM

Scoti in duodecim Aristotelis Stagiritæ Libros

METAPHYSICORUM,

PARS PRIOR.

EDITIO NOVISSIMA A MENDIS EXPURGATA.

VENETIIS, MDCCXXVII.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIIS.

B20.6
1138
1727

AD LECTOREM AUCTOR.

Post Philosophicum opus jam editum, Metaphysicam invulgo in duos tomos distributam: prodit nunc primus; ac sine ulla cunctatione immediatè post proditurus erat secundus; at quia Impressori nec unus quidem superest tomus Logicus, ne opus Philosophicum mutilum maneat, ac veluti sine capite, cogitur Logicam recudere, antequam posteriorem Metaphysicæ partem imprimat. Quæstiones hic fusiores habebis, quàm in Philosophia, quia materia fecundior, disputandi campus apertior, Adversariorum occurfus frequentior, & Doctor ipse subtilis, utpotè qui inter alias facultates Metaphysicam præcipuè profitebatur, ad ingenii acumen exercendum majorem doctrine copiam suppeditat. Hic Recentioribus occurro, qui in Metaphysicam scripserunt, vel me in opere Philosophico impugnarunt, inter quos præcipuus est P. Poncius Scotista non minus recens, quàm eruditus, qui in suo Cursu Philosophico me nomine suppresso pluries sequitur, interdum verò nominatim insequitur, præsertim in Logica, & Physica; ejus objectionibus in Physica jam satisfeci in ejusdem Physici tomi recusione, licèt brevibus, & suppresso obiicientis nomine, quia tomi moles apertam & fusioem pugnam non mihi permittebat, qua etiam de causa neque modo in Logicæ recusione admodum cum eo disputando diffundar (nisi quantum postulabit respondendi necessitas) sed totam cum eo exercitationem ad hunc Metaphysicæ campum reservavi, ubi materiem diversitas occasionem sæpè præstabit ejus placita expendendi, ac mea tuendi jam asserta in Logica, & Physica. Demum ex antiquioribus Aureolo præsertim respondere nitor, utpotè qui in Metaphysicis acutissimus fuit, & principia jecit omninò contraria principiis nostri Doctoris, nec Scotistarum ullus hactenus curavit, nisi obiter, & rarò illi occurrere, cum tamen Doctorem non legerim a deò seridè, & solidè placita Scotica impugnantem, quo factum est, ut non erubescat modò tota Neutralium schola ejus vestigiis inherere, principia D. Thomæ, & Scoti deserendo, quæ tamen Progenitores sui fuerant amplexi. Quamvis igitur præcipuus mei calami scopus fuerit cum Recentioribus congredi, Scotum impugnantibus, attamen congressum quoque cum Aureolo (esto viribus meis longè imparem) evadere non potui, ubi se se offert occasio, ut principia Metaphysica Scoti undique stabilirem, & à telis strenui adeò Ducis pro viribus illa tuerer.

INDEX RERUM NOTABILIUM

Prioris Tomi Metaphysicæ.

Numerus prior Disputationem, posterior vero marginalem numerum signat.

A

Abstrahere, Abstrahum, & Abstrahio.

Qualis abstractio requiratur, ut aliquid sit obiectum Metaph. 1.41. quænam dicantur abstracta secundum esse ibid. qua ratione Metaph. distinguatur à Physica, & Mathematica quantum ad modum abstrahendi 1.45. abstractio Metaphysica qualis sit, & ad quæ se extendat ibid. & 1.41. quæ sint abstracta per essentiam, & quæ per indifferentiam ibidem, abstractio duplex præcisiua, & diuisiua 6.307. quid ad abstractionem requiratur 6.321.

Accidens.

Accidens consideratur in Metaph. non ut sola substantiæ effectus, sed ut quædam entis species 2.28. & 37. in ratione entis analogiam dicit ad substantiam 2.117. quod accidens dicitur ens cum uniuocatione consistit 2.117. quo pacto accidens dicitur ens secundum quid respectu substantiæ 2.124. & 111. quo pacto dicitur ens per ordinem ad substantiam 2.126. dicitur per substantiam, non ut ens est, sed ut tale ens 2.127. accidens aliud prædicabile, aliud prædicamentale 4.55.

Actio vitalis.

Actio vitalis non est actio verè, & propriè dicta, sed gremmaticaliter tantum, & secundum vocem 6.16.

Actio, & Passio.

Actio, ut constituit speciale prædicamentum, non est productiua terminis, sed transmutatiua subiecti 6.34. non est respectus intrinsecus, sed extrinsecus adueniens ibid. actio sic sumpta non est subiectiue in termino productiua, vel passio, sed in agente 6.36. & seq. sumpta pro productione, & causalitate propriè non mediat, ut via, inter causam, & effectum 6.39. actio sumpta pro productione, & causalitate pertinet ad prædicamentum relationis 6.40. & 54. & per ipsam sic sumptam producit effectus, non ut principio formali agendi, sed denominandi ibid. actio in ratione productionis se ipsa ab agente dimanat 6.42. actio propriè non egreditur ab agente, sed effectus ibidem, ratio actionis, & passionis 6.43. ex qua colligitur ipsas importare solas relationes 6.44. actioeductiua, vel inductiua, ac transmutatiua sunt actiones regulariter inuicè connexæ, non tamen realiter identificate, sed diuersos important respectus 6.49. immò absolute separari possunt ibid. actioeductiua, vel productiua præcedit transmutatiua 6.50. duplex actio conuenit causæ efficienti, ut sic, productiua, scilicet, & transmutatiua 6.52. definitio actionis tradita ab Aristotele sex principibus conuenit transmutatiuæ tantum actioni, non productiua ibid. actio, & passio etiam sine transmutatione subiecti contingere possunt absolute loquendo ib. importat medium diuersos respectus sed etiam oppositos 6.56. & 59. regula dignoscendi, quando actio, & passio distinguuntur ab effectu productiua 6.57.

Actus, & Aequalitas.

Actus dividitur in primum, & secundum 6.81. actus primus est forma, actus secundus est operatio formæ 6.82. dividitur etiam in actum formalem, & entitativum 6.83. per actum entitativum intelligitur rei existentia, & hic correspondet potentia obiectiue ibid. actualitas quomodo etiam conueniat parti 6.85. natura actus entitativi perspicue declaratur 6.89. actus entitativus nec est substantia, nec accidens formaliter, sed modus intrinsecus aiborum

6.90. etiam si materia actu entitativo careret, adhuc hic actus in rerum natura admitti deberet 6.92.

Actus, & Potentia.

Actus, & potentia quo præsertim sensu sint passionis disijuncte entis 6.3. actus triplex correspondens triplici potentia 6.88. fumendo potentiam pro potentia actiua, actus non opponitur potentia 6.103. potentia quoque passiva, seu subiectiua stat simul cum actu formali, quem recipit 6.104. potentia tamen obiectiua cum actu entitativo sibi correspondente impossibilis est, & propriè dicuntur oppni 6.105. potentia item Logica potest stare cum actu, ad quem ordinatur 6.106. potentia actiua est prior suo actu perfectione, ac etiam duratione, vel saltem natura 6.108. non tamen cognitione saltem quoad nos ibid. potentia quoque passiva est prior duratione, vel saltem natura actu formali sibi correspondente, ac actus est prior ipsa perfectione, & cognitione 6.109. an actus, & potentia sint relativa mutua, vel non mutua 6.110. potentia obiectiua est prior actu sibi correspondente duratione, vel natura, non tamen perfectione, vel cognitione ibid.

Agens.

Agens diuersam dicit habitudinem ad subiectum, & ad terminum, seu effectum productum 6.34. agens naturale præsupponit subiectum, in quod agit 6.35.

Equivoca, & Equiuocatio.

Equivocum, & equiuocatio per quid constituuntur 2.122. quæ multiplicitas sit propria æquiuocorum 2.124.

Aliquid.

Aliquid non est passio entis distincta 4.27. dupliciter sumi potest ib. quo pacto possit patere latius ente 5.80.

Analogia, & Analogia.

Analogia non minuit unitatem conceptus entis 2.64. nõ defectum unitatem præcisiua, sed attributionis, vel proportionis ib. analogia quænam sint 2.107. analogia importat unitatem simul, & diuersitatem ib. Unitas analogiæ est minor unitate uniuocationis, & maior unitate æquiuocationis ib. duæ species analogiæ, scilicet proportionis, ac attributionis, ibid. & utraq; dupliciter contingere potest ib. Alia species analogiæ, quæ dicitur inæqualitatis assignatur 2.108. hæc tamen reducit ad analogiam attributionis ibid. quælibet inæqualitas in gradu communi etiam extrinsecam, quæ in ipsum redundat ex contrahentibus sufficit ad analogiam inducendam ib. 120. & 138. inæqualitas intrinsecam, nempe quæ est ipsa ratione communi præuenit, non datur ib. Alia species analogiæ, quæ dicitur transcendentem, assignatur, sed non ut distincta ab aliis 2.109. Analogia stat cū uniuocatione imperfecta 2.113. non bene sumitur analogia ex inæqualitate intrinsecam gradus superioris, quia talis inæqualitas non datur 2.108. & 116. quo sensu admitti possit 2.138. analogia ex fua ratione stat cum uniuocatione 2.119. unitas analogiæ etiam proportionis propriè non sufficit ad contradictionem, nec ad medium syllogisticum 2.21. inæqualitas participationis gradus superioris impedit solum uniuocationem perfectam, & in primo gradu 2.126. analogia entis est per attributionem intrinsecam denominationis 2.135. pura, & nuda proportionalitas nequit analogiam inducere 2.136. inæqualitas per analogiam inducta non minuit unitatem conceptus, sed uniuocationem 2.138.

Analogum concludit cum uniuoco, vel æquiuoco materialiter non

Index Rerum Notabilium

non formaliter 2.109. & idè nequit poni veluti medium inter uniuocum, & æquiuocum ibidem, & 119. quo pacto mediare dicitur inter purum uniuocum, & purum æquiuocum 2.111. falsum est analogum habere non posse unitatem conceptus 2.138. quæ analogia possint talem unitatem possidere ibid.

Angelus.

Vide Intelligentiæ.

Animæ rationalis.

Quo pacto ad Metaph. spectat 1.17. quomodo naturalem habeat inclinationem, & potentiam passivam naturalem ad recipiendas formas ordinis supernaturalis 6.27. cur in diuersis partibus corporis suam retineat unitatem, ac identitatem 6.184.

Appetitus, & appetibile.

Appetitus duplex, innatus, & elicitus 1.61. 5.266. & utroque homines scire desiderant ibid. appetibilitas quo sensu proprietas entis 5.266.

Apertudo.

Quomodo apertudo differat à potentia, & capacitæ 5.117.

Attributa.

Cur attributa non faciant compositionem in Deo 2.134. & 6.235. & seq.

B

Bonitas, & Bonum.

Bonitas, quæ est passio entis, non dicit solam relationem rationis 5.251. neque solam negationem imperfectionis, vel defectus 5.253. sed dicit formalitatem positivam enti superadditam, & ab eo ex natura rei saltem virtualiter distinctam 5.254. hæc formalitas secundum id, quod bonitas importat à parte rei, nec absoluta, nec relativa est, potest tamen dici relativa secundum id, per quod solet explicari à nobis 5.255. Bonitas ut importat perfectionem, & integritatem rei in suo esse essentiali, non est passio entis, sed potius motus eius intrinsecus 5.256. non tamen prædicatum quidditativum 5.257. & 258. Bonitas, ut passio entis non consistit formaliter in unius rei conuenientia cum alia, cui conueniens dicitur 5.261. sed explicari debet per conuenientiam ad appetitum apertudinem, & transcendentem, idest per appetibilitatem, 5.265. boni, & appetibile sunt synonyma capiendò bonitatem, ut est passio entis 5.268. bonum ita comparatur ad appetitum, sicut verum ad intellectum 5.267. quo sensu intelligatur rem esse appetibilem, quia est bona ib. & 276. bonum, & ens sunt idem realiter, non formaliter 5.270. bonum, & perfectum quo sensu idem 5.272. quo sensu dicitur ex integra causa ibidem, bonitas consistit in perfectione rei non formaliter, sed causaliter, & radicaliter ib. bonitas pertinet ad conceptum entis qualitativum, ut eius passio, non quidditativum 5.277. conceptus boni posterior est conceptus entis 5.278. bonum, & ens conueniuntur ib. bonitas est passio entis nominaliter sumpti, non verbaliter 5.279. & 280. bonum ut est passio entis, præscindit ab honesto, utili, & delectabili 5.288. quid sit de ratione boni, ut sic, 5.300. bonitas non est equalis in omnibus rebus, sed diuersos habet gradus 5.301. Bonum nedum verum, & apparens, sed etiam præfixum esse potest voluntatis motiui 2.247. quid re vera moueat in bono apparenti, & impossibili 5.288.

Bonitatis, & Boni diuisiones.

Bonitas alia moralis, alia naturalis, vel transcendentis 5.246. & 289. Bonum item aliud est bonum in se, aliud est bonum alteri ib. bonitas entis alia primaria, alia secundaria 5.250. hæc est passio entis, illa vero modus eius in trinitate 5.259. bonitas primaria est fundamentum bonitatis secundariæ 5.270. bonum non satis aptè diuiditur in positivum, & privativum 5.287. bonitas naturalis, vel transcendentis dicit quid reale positivum à parte rei in rebus, non tamen bonitas moralis formalis, sed etiam obiectiua non est omnino realis 5.291. bonitas moralis non est species quædam bonitatis transcendentis illam essentialiter includens ib. sed finem bonitatis à toto genere abinuenit diuersæ, esto una fundetur super aliam 5.292. quo sensu bonitas naturalis subordinatur morali ibidem, bonum diuiditur in honestum, utile, ac delectabile 5.293. traditur hoc diuisio præsertim de bono humano, licet etiam extendi possit ad bonum in communi 5.116. eius sufficientia in hoc

Mastrii. Metaph. P. 1. Tom. IV.

sensu ibid. hæc diuisio est quædam diuisio diuisionis præcedentis, qua bonum diuidebatur in naturale, & morale ibidem, quo pacto hæc quoque diuisio applicari possit bono in communi, seu transcendentem 5.294. est diuisio eisdem rei in diuersas formalitates, & respectus ib. est diuisio uniuocum in sua uniuocata, ac veluti generis in species, licet cum analogia permixta 5.297.

Bonum honestum.

Quenam sit propria ratio boni honesti 5.297. est maximè propter se expectabile etiam præcisa delectabilitate ibid. est magis bonum, quam delectabile, & utile 5.301.

Bonum delectabile.

Quenam sit propria ratio boni delectabilis 5.297. habet propriam, & intrinsecam bonitatem propter se expectabilem etiam honestate præcisa ibidem, est magis bonum, quam utile 5.301.

Bonum utile.

Bonum utile est bonum ab aliis distinctum, licet non habeat bonitatem propter se expectabilem 5.293. hæc bonitas est propria mediorem respectu finis ibid. constituit propriam bonitatis speciem, ut membrum ab honesto, & delectabili constitutum 5.298. habet bonitatem propriam, & intrinsecam, licet ad illa ordinabilem ibidem, bonitas mediorem, quæ est utilitas, pendet à bonitate finis 5.299. bonum utile non aptè subdiuiditur in id, quod confert ad perfectionem boni honesti, vel delectabilis, ut genus in species 5.300. est minus bonum omnium 5.304.

C

Causa.

Causa dicit relationem transcendentem ad effectum ab ipsa possibilem 6.11. quo sensu habeat necessariam connexionem cum effectibus ab ipsa possibilem 6.12. id autem intelligendum est de causa creata 6.11. implicat causam dicere relationem transcendentem ad effectum ab ipsa possibilem, & non habere necessariam cum ipsi connexionem 6.13. cur causa secunda dicatur causans per actionem in ipsa fundatam, non ita causa prima 6.45. ex negatione causæ efficiens respectu alius deducitur quoq; negatio causæ finalis 6.112. habens causam finalem habet quoque necessariò causam efficientem 6.114. causa, & causalitas Phys. & Metaphysica explicantur 6.161.

Cognitio, & Cognoscibilitas rerum.

Cognitio confusæ duplex genus tantum 2.58. & 5.243. cognitio certa nequit in sua certitudine pendere à minus certa 3.16. cognitio experimentalis est utilis, non autem necessaria ad notitiam primorum principiorum 3.22. cognitio principii universalis non pendet à particulari, sed è contra 3.22. in cognitione duplex veritas potest reperiri, scilicet in essendo, & in representando 5.130. item duplex perfectio essentialis 5.192. cognitio duplex abstractiua, & intuitiua 6.315. abstractiua est apta ad faciendas præcisiua ib. intuitiua nequaquam facere potest distinctionem rationis 6.316. bene tamen cum distinctione formali consistere potest 6.319. non est de ratione cognitionis intuitiua, ut exprimat omnes formalitates, vel prædicata obiecti, sed hoc attinet ad comprehensionem ib. quo sensu dicitur notitia rei, sicut est, 6.324. & rei existentis, ut sic, 6.325.

Compositio, & Compositio.

Compositio rationis in Deo non inconuenit 2.75. compositio Metaphysica non est mera compositio rationis 2.431. & 6.295. ad compositionem requiritur unam partem esse extra aliam partem ibidem, compositio in creatura immediate oritur ex eius finitate, non ex dependentia 2.133. & 6.234. compositio ex his, & cum his 5.1. essentie rerum nedum physice, sed etiam Metaphysice composita 6.161. compositio Metaphysica Deo repugnat ob summam eus simpliciter 8.197. quæ ad compositionem requiruntur 6.232. cur genus, & differentia faciant Metaphysicam compositionem 6.236. cur attributa non faciant compositionem in Deo 6.235. & seq.

Conceptus.

Conceptus duplex, formalis, & obiectivus 2.2. de eodem conceptu intellectus nequit esse certus, & dubius 2.5. unitas conceptus a 3 forma-

Index Rerum Notabilium.

formalis pendet ab unitate conceptus obiectivi 2. 10. & seq. conceptus communis ex duplici capite confusus esse potest 2. 81. & 82. non eodem modo fit abstractio conceptum transcendentium, & prædicamentum 2. 98. conceptus omnes prædicamentales sunt adequati, transcendentes omnes inadquati 2. 101. conceptus aliquis tripliciter esse potest univocus 2. 106. quo pacto conceptus univocus perfectè prædicatur habere perfectam unitatem 2. 120. cur conceptus transcendentes contrahantur per modos, & non per differentias prædicamentales contra 2. 159. conceptus explicitus, & implicitus non sunt idem 5. 82. conceptum diversitas qualis requiratur ad formalem distinctionem 6. 230. 231.

Concretum.

Concretum in accidentale, quomodo ens per se unum 5. 17.

Continuitas.

Continuitas explicita, & implicita Thomistarum impugnatur 5. 82. continuitas plurimum perfectionum in eodem potest esse formalis, vel virtualis, & formalis rursus potest esse duplex 5. 291.

Contingens, & Contingentia.

Contingentia in rebus à priori demonstrari non potest 6. 131. est modus, v. l. passio creaturæ 6. 132. contingit effectum alicuius alicuius privativa ibidem, quo sensu possibile convertitur cum contingenti 6. 133. quænam sit prima radix contingentie rerum tam in essendo, quam in causando ibid. & 134. si Deus ageret necessario ad extra, tolleret contingentiæ actionum nostrarum ib. contingentiæ in essendo in rebus creatis ponit aliquid intrinsecum 6. 136.

Continuum.

Continuum quomodo per se unum 5. 24. continuus, dicit quid positivum 5. 57. & 58.

Contradictio.

Contradictio entis ad Deum, & creaturam per se finit, & infinitum non est omnino ex natura rei, sed fit ab intellectu cum fundameto in re 2. 41. & ideo non est à priori, sed à posteriori 2. 75.

Contradictoria, & Contradictoria.

Inter contradictoria complexa nequit dari medium, bene tamen inter simplicia 2. 204. & 5. 77. ad contradictionem non sufficit unitas proportionalis 2. 21. contradictionis extrema quæ sunt prædicata 2. 46. quare contradictoria nequeant esse simul vera 3. 60. contradictio ex natura rei sufficiens signum est ad indagandam distinctionem ex natura rei, ut est genus ad omnes distinctiones præter opus intellectus, non autem ad indagandam distinctionem simpliciter realem 6. 168. & 181. contradictio ostendit distinctionem ex natura rei inter gradus prædicamentales 8. 200. contradictio talem infert distinctionem, qualis ipsa est 6. 215. non sufficit distinctio virtualis ad salvandam contradictionem ex natura rei 6. 216. & 242. contradictionum duplex genus 6. 243. contradictoria ex natura rei per sola connotata diversa componi non possunt 6. 248. Contradictio datur à parte rei, & non tantum per intellectum 6. 289. contradictoriorum varia genera 6. 290. & ad hæc componenda varia requiruntur distinctionum genera ib. contradictoria quæ repugnant quoad veritatem, non quoad distinctionem inferendam 6. 310.

Convenientia.

Convenientia in suo conceptu omnem profusus excludit realitatem 2. 97. qualis fit convenientia inter Deum, & creaturam 2. 86. & 87. major, vel minor convenientia non destruit unitatem conceptus 2. 17.

Corruptio.

Corruptio in rebus quo pacto dici possit naturalis 6. 138. in ratione destructionis non est peculiaris actio distincta à generatione 6. 139.

Creatio.

Quid sit creatio, & quæ negatio sit ejus terminus à quo, & quo pacto ab educatione, & generatione differat 7. 102. negavit Arist.

creationem in tempore, seu cum novitate essendi, non tamen terminam, & sine novitate 6. 135.

Creatura.

Creatura habet prædicata transcendentia ejusdem rationis esse Deo 2. 35. quo modo ex creaturis velligentur divinæ perfectiones ibid. ut hoc fiat, communicare debent in quibusdam prædicatis 2. 39. quo pacto dicitur à Deo in infinitum distare 2. 46. convenientia inter Deum, & creaturam quoad esse est rationis, sed realis 2. 86. & 87. non tamen est formalis, & actualis, sed fundametalis, & virtualis 2. 12. redditur hujus ratio 2. 88. Deus, & creatura sunt primo diversa in realitate non in conceptu 2. ibid. inter Deum, & creaturam in ratione entis aliqua intercedit analogia 2. 113. quo pacto creatura dicitur ens per ordinem ad Deum 2. 126. quo pacto abque periculo dici possit æquari cum Deo in ratione entis 2. 129. compositio in creatura pendet ex ejus finitate immediate non autem ex dependentia 2. 133. & 6. 234. creatura num dici possit bona per essentiam aliquo pacto 5. 282. quo sensu omnis creatura habeat speciem, modum, & ordinem 5. 260. & 283. non repugnat creaturæ præsertim permanenti esse ab æterno 6. 122. potentia logica, vel non repugnantia, quam habet ad non esse radicatur in ejus finitate, & limitatione 6. 139. creaturæ possibiles in mente divina secundum duplex esse considerari possunt 6. 253. quo pacto inter se distinguantur in tali statu ibid.

D.

Definitio.

Quomodo circulus committatur in definitionibus 5. 97. definitio proprie dicta, ut constat ex genere, & differentia, non convenit formalitatibus Metaphysicis, sed rebus dumtaxat propriam essentiam, & existentiam habentibus 6. 196. definitio sumpta pro conceptu obiectivo adequato etiam formalitatibus convenit, & earum naturam exprimit, ut sunt à parte rei 6. 214. definitio exprimit naturam rerum in seipsis, non autem secundum illud esse, quod accipiunt ab intellectu ib. & 251. non ex quibuscumque definitionibus rerum colligitur ritè distinctio formalis 6. 214.

Demonstratio.

Demonstratio duplex, alia à priori, alia ad impossibile ducens 3. 7. & 4. 44. principia demonstrationis duplicia ib. in qualibet demonstratione debent esse tres termini plusquam ratione distincti 4. 8. quid necessarium sit ad demonstrationem 4. 48. quo sensu dicitur esse ex propriis 4. 52. procedit ex præmissis, quæ sunt causæ conclusionis, ne dum in cognoscendo, sed etiam in essendo 6. 161.

Denominatio.

Denominatio duplex genus à forma, & à subjecto 6. 73. regula dignoscendi quando denominatio est materialis, & quando formalis 6. 99. ad habendas formales denominationes necessarii sunt modi superadditi 6. 15.

Dependentia.

Dependentia non est ratio compositionis in creaturis, sed finitas 2. 133. & 6. 234. dependentia effectus à causa vel seipso immediate, vel mediante actione 6. 57.

Determinatio, Determinabile, Determinativum.

Determinabile perfectè præcedit à determinante 2. 56. determinatio entis ad Deum, & creaturam non fit per differentias, sed per modos intrinsecos 2. 56. fit tamen per modum compositionis & non solum majoris explanationis 2. 160. ad substantiam tamen, & accidens determinatur per differentias 2. 122.

Deus.

Deus habet prædicata transcendentia ejusdem rationis cum creaturis 2. 35. ejus perfectiones quo pacto ex creaturis velligentur ibid. cum creaturis proprie comparatur in ente, & non abusive 2. 37. est verè, & propriè ens, & substantia 2. 38. Deus est summè simplex, non tamen simpliciter simplex 2. 46. Deus est primò diversus à creatura in realitate, non in conceptu 2. 46. quare non dicitur Deus pendere à conceptu entis ibid. Deus & creatura differunt essentialiter, & non tantum, ut magis, vel minus perfectum 2. 72. potest in Deo admitti compositio rationis 2. 75. saltem esse reperiri in Deo aliquas rationes creaturæ communicabiles 2. 45. & 80. quia quicquid est in Deo, est singulare ex se in existenda 2. 98. nullo pacto constat ex genere, & differentia

Index Rerum Notabilium.

ria 2. 132. dependentia in Deo non est immediata ratio divinæ simplicitatis, sed infinitas 2. 133. & 6. 234. Deus, & creatura distinguuntur essentialiter propriis quidditatibus, non autem per finitum, & infinitum, nisi quantum ad nostrum modum concipiendi 2. 155. Deus dicitur possibilis logicè, non physice, vel obiectivè 3. 5. Deus esse trinum non tam dicitur perfectè, quam ejusdem perfectionis exuberantiam 5. 47. nullam habet causam sui esse 6. 112. non eodem modo distinguuntur in Deo prædicata quidditative, & attributaria 6. 246. Deus immediate concurrat ad omnes actiones causarum secundarum 5. 332. & ad omnem formalitatem effectus earum etiam in individuo 5. 338. quo sensu dicitur Deum concurrere concursu indifferenti ad effectus causarum secundarum 5. 341. cur Deus non sit causa mali moralis, seu peccati 5. 342. & seq. Dei omnipotentia non importat à parte rei relationem transcendentalem ad creaturas possibiles 6. 12.

Differentia.

Differentia ultima, & non ultima quæ 2. 183. 213. hæc non includit ens quidditative sed illa 2. 185. cur ab ultimis differentiis abstracti possit conceptus communis individuationis, non autem entis 2. 189. differentia & modi non tam finit entia, quam qualitates entis 2. 210. differentia, ut sic, semper imperfectionem in voluit 2. 132. quo pacto differat à modo intrinsecò 2. 153. quomodo variaretur dicitur rationem formalem ejus, quod contrahit, & quod constituit ib. differentia individualis sola est ultima ultimitate determinationis, non tamen ultimitate simplicitatis, sic enim differentie etiam specificæ, & intermedia dici possunt ultimæ 2. 213. quo pacto dicitur ens prædicari essentialiter de differentia non ultima 2. 185. & 216.

Difficultas.

Difficultas circa rerum intelligentiam præcisè ex intellectu nostro dependet, non ex parte rerum 5. 209. si esset ex parte rerum difficultas, eam respectu cujuslibet intellectus haberent 5. 212. omnes res sunt de æque facili cognoscibiles proportionaliter loquendo 5. 218. axioma illud, unumquodque cognoscitur secundum quod est actu, est absolute falsum 5. 219. explicatur, quo pacto tota difficultas intelligentie rerum procedat ex modo imperfecto cognoscendo intellectus nostri pro statu isto 5. 220. remotio à sensibus esse causa totius difficultatis circa rerum intelligentiam pro statu isto ibid. dictum illud Arist. sicut se habet oculus nocturæ ad lumen solis &c. explicatur ibid. radix entium falsitatis & erroris circa rerum intelligentiam ex parte intellectus spectanda est 5. 221. neque partialiter difficultas cognitionis pendet à rebus ipsis 5. 223. etiam in illis, quæ non sunt peccierum productivæ, si tales dantur 5. 224. improprietate rerum cum intellectu nostro, non ex parte ipsarum, sed ex illius imperfectione pro statu isto sumenda est 5. 225. ex hoc, quod res sit maxime intelligibilis, sequitur tantum, quod sit perfectè cognoscibilis, non autem facilius, vel difficilius 5. 232.

Distinctio, & Distinctionis genera.

Distinctio proprie sumpta, ut entis affectio, dicit rationem aliquam positivam, neque est pura negatio identitatis 6. 146. & 147. & dicit rationem respectivam, non absolutam 6. 149. disquippantia, non equiparantia ib. distinctio importat relationem transcendentalem, & interdem prædicamentalem ibidem distinctio diversum habet conceptum à divisione, & pluralitate 6. 151. distinctio interdem sumi solet negative pro sola non identitate 6. 146. varia distinctio, ac identitatum genera referuntur juxta varietatem Scholarum 6. 154. & seq. septem genera distinctionum ac identitatum à nostris formalistis assignata 6. 156. Recentiores Scotiste tria dumtaxat genera distinctionum assignant 6. 157. duo dumtaxat sunt prima genera distinctionum, ac identitatum nempe ex natura rei, & rationis 6. 159. distinctio ex natura rei, seu præter opus intellectus subdividitur in distinctionem ex natura rei realem, & ex natura rei formalem ibid. & rursus utraque distinctio subdividitur 6. 164. Distinctio ex natura rei non est aliqua species infima distinctionis, ut sic, sed primum omnino genus contradistinctum à distinctione rationis 6. 168. coarctatur, & reducitur numerus distinctionum 6. 169. quo sensu intelligendum distinctionem majorem inferre minorem 6. 254. habet graduum latitudinem 6. 266. regula dignoscendi qualis, & quanta distinctio versetur inter plures ejusdem rei perfectiones 2. 291.

Distinctio realis.

Quo pacto intelligendum hanc distinctionem versari inter re, & rem 6. 175. & 178. opus non est extranea hujus distinctionis esse Masfril. Metaph. P. 1. Tom. IV.

actu existentia, sed sufficit, quod sint possibilia 6. 176. & 177. distinctio reali sumitur ab essentia rei in ordine ad existentiam si e realem, si e possibilem 6. 178. cum distinctio realis dividitur in positivam, & negativam, non est univoca in sua univocata, sed potius æquivoca 6. 179. quoniam contradictio fit signum sufficiens realis distinctionis 6. 181. diversitas existentiarum non est signum à posteriori, sed potius formale constitutum realis distinctionis 6. 182. oppositio producentis, & producti, causantis, & causati sufficiens signum est realis distinctionis 6. 183. quo pacto diversitas generationis, & corruptionis sit sufficiens signum ad indagandam realem distinctionem 6. 185. separatio, aut separabilitas, vel quoad unionem, vel quoad realem existentiam sufficiens judicium est realis distinctionis, non tamen adæquatam, & cum ea convertibile 6. 186. falsum est, hanc separationem, vel separabilitatem debere esse mutuum ut sit sufficiens signum realis distinctionis 6. 187. 171. & 200. separatim aliorum in esse aut actualis, aut potentialis, aut faltem proportionalis conjunctim sumpta integrant adæquatam, & universalem signum realis distinctionis 6. 188.

Distinctio essentialis.

Quo pacto hæc distinctio reducatur ad realem, & formalem 6. 169. quomodo assignetur à Formalistis nostris 6. 90. in uno sensu identitatis, & distinctio essentialis dicitur de constitutis 6. 191. in alio sensu de constitutis 6. 192. neuter modus constituit speciem ab aliis condistinctam 6. 194. nam in primo sensu coincidit cum distinctione, & identitate rei ib. in alio cum formali 6. 195.

Distinctio Modalis.

Quid sit distinctio modalis in sententia Recentiorum Naturalium 6. 158. duplex distinctio modalis, alia modi extrinseci à rebus est modus, alia modi intrinseci 6. 199. prima reducitur ad distinctionem realem 6. 200. & alia ad formalem 6. 204. utraque tamen dicitur distinctio realis, vel formalis imperfecta ibid.

Distinctio formalis.

Distinctio formalis superquam pluralitatem fundetur 6. 163. triplex ejus acceptio 6. 165. quid intelligatur per eam in schola Scotistarum 6. 206. apud Scotum est distinctio actualis ex natura rei, & non tantum virtualis, ib. neque est sol. m. rationis ratiocinate 6. 207. quare dixerit Scot. hanc distinctionem explicandam esse per negationem identitatis formalis 6. 208. modus explicandi hanc distinctionem veterum Scotistarum ib. modus explicandi Recentiorum 6. 110. quo pacto distingui possit in mutuum, & non mutuum, adæquatam, ac inadæquatam ib. proprius modus assignandi hanc distinctionem 6. 211. per quod proprie distinguitur à distinctione reali, & rationis 6. 212. quo pacto possit hujus distinctionis necessitas ostendi via definitionis 6. 214. & via contradictionis 6. 215. habetur apud Arist. 6. 219. quæ sunt legitima signa hujus distinctionis 6. 220. per quod proprie distinguitur à reali 6. 224. non sufficit ad compositionem 6. 226. quæ contradictoria salvare possit 6. 227. quædam contradictoria componit in divinis, quæ non componit in creatis 6. 228. & 244. quo sensu dici possit distinctio realis 6. 229. stat cum reali identitate 6. 232. ad eam sufficit, ut unum dumtaxat extremum sit formalitas 6. 254. sufficit ad terminandas diversas cognitiones adæquatam 6. 314. stat cum intuitiva cognitione 6. 316.

Distinctio rationis.

Distinctio rationis dupliciter sumi potest 6. 249. quid sit distinctio rationis in communi ad ratiocinantem, & ratiocinatam 6. 250. melius describitur 6. 251. distinctio rationis non sic appellatur, quia semper versetur inter entia rationis ib. ad eam sufficit, ut unum extremum sit rationis 6. 254. concipi debet ad modum distinctionis realis, seu ex natura rei 6. 255. duplex est, rationis nempe ratiocinantis, ac ratiocinate 6. 257. sufficit ad componenda contradictoria rationis 6. 288.

Distinctio rationis ratiocinantis.

Hæc distinctio non fit per solum actum collativum intellectus 6. 258. nec est sola ejusdem nominis, & conceptus repetitio ib. consistit in diverso modo concipiendi idem obiectum logicè, physice, ac etiam metaphysice 6. 259. & in hoc differt à distinctione rationis ratiocinate ib. & 260. est vera, & propria distinctio in suo ordine 6. 261. ad quod deserviat 6. 262. quo sensu dici possit habere fundamentum in re, adeo non sit vana, & chimerica 6. 263. idem à seipso distingui potest hac distinctione 6. 264. habet hæc distinctio graduum latitudinem 6. 266. & 267. per cognitionem intuitivam fieri nequit 6. 316.

Index Rerum Notabilium.

Distinctio rationis ratiocinatae.

Quid sit hæc distinctio 6.269. quomodo differat à distinctione rationis ratiocinatae 6.286. non coincidit cum distinctione formalis ex natura rei 6.270. & 275. probatur id esse de mente Scoti 6.272. & sequ ostenditur possibilis huius distinctionis 6.274. ac etiam eius utilitas, & necessitas 6.276. quæ extremorum pluralitas in hac distinctione interveniat 6.278. eius fundamentum nõ est actualis formalitatem diversitas 6.280. nec scilicet connotatorum diversitas 6.281. sed intrinseca rei eminentia concurrentibus suo modo connotatis 6.283. imperfectio nostri intellectus est eius extrinsecum fundamentum, non tamen se solo sufficiens 6.285. verum discrimen distinctionis huius à ratiocinante quantum ad fundamentum 6.286. non sufficit ad componenda contradictoria ex natura rei 6.289. ponit distinctionem etiam in objecto 6.298. &

Distinctio virtualis.

Quid sit virtualis distinctio 6.238. admittitur à Scoti ibid quomodo à formali fecerunt 6.239. non est vera, ac propria distinctio, sed tantum æquivalenter 6.240. non sufficit ad componenda contradictoria ex natura rei verificata actualiter 6.242. & 247. abusus huius distinctionis apud Thomiam ibid. quo pacto sit ea utendum 6.243. quo sensu dicatur æquivalere dictioni reali, & formalis 6.244. utilitas, & necessitas distinctionis virtualis in creatis 6.245. ac etiam in divinis 6.246. distinctio virtualis non sufficit ad componenda contradictoria ex natura rei, etiam si explicetur per connotata extrinseca diversa 6.248. coincidit cum distinctione rationis ratiocinatae 6.274. non sufficit ad terminandas distinctiones cognosciones adequatas, sed tantum inadæquatas eisdem totalis objecti 6.314. duplex assignatur modus distinctionis virtualis 6.248.

Diversitas, & Diversitas.

Primo diversa sunt in duplici differentia 2.79. quæ sunt in predicamento non sunt primo diversa 2.101. quæ propriè diversa dicuntur 6.152. si diversum in rigore sumatur, tunc inter idem, & diversum datur med. un. nempe differens ibidem, quo sensu medium non admittant, sed in rigore sumatur ibid. diversitas conceptuum quando arguat distinctionem formalem, & quando non 6.230. & 231.

Divisio.

Divisio formaliter in negatione consistit 5.50. divisioni opponitur unitas 5.41. divisio ab alio non intrat conceptum unitatis, sed comitatur eam 5.103.

Duratio.

Duratio non est passio entis 4.33. non est quid ab existentia rei realiter diversum ibid.

Effectus.

Effectus quando non adæquat virtutem causæ, adhuc potest imperfectè cum ea convenire univocè 2.129. non est tanta distinctio in effectu inter rationem propriam, & communem, quod ab alia, & alia causa esse possint ibid. regula dignoscendi quando effectus seipso immediate dependet à sua causa, vel media actione superaddita 6.57. effectuum diversitas quando arguat principiorum diversitatem 6.291.

Ens.

Ens quidditative includitur in omni suo inferiori 2.175. non autem in suis modis contrahentibus 2.179. neque ut quid, neque ut quale 2.182. neque sic includitur in ultimis differentiis 2.183. bene tamen in non ultimis 2.188. neque sic includitur in suis passionibus 2.91. includitur tamen in illis omnibus realiter, & identicè 2.193. est illis univocum prædicatum non tamen univocè dictum 2.96. non est superius ab illa 2.210. duplicem habet communitatem prædicationis, ob quam dicitur transcendere omnia ibid. habet etiam duplicem primitatem, ratione cuius est objectum adæquatum intellectus ibid. ens transcendenter sumptum, ac transcendentiis 2.21. item verbaliter, ac nominaliter ibid. ens, ut sic, præcedit ab assoluto, & respectivo 2.24. quo pacto constituitur adæquatum intellectus objectum 2.84. non est genus 2.130. ineptè dicitur genus transcendente ibid. ratio est, quia non dicit reali-

tatem potentialem, quod ad genus requiritur 2.131. non autem quia contrahitur per modos intrinsecos ibid. & 73. ens dupliciter esse potest inchoatio omnis realis 4.19. ens, & res sunt synonyma 4.25. in ratione entis non datur magis, & minus 5.187. quo pacto unum ens dicitur perfectius alio ibid. ut opponatur nihilo 2.204. & 6.223.

Entis ratio, & conceptus.

Ens habet unitatè conceptus formalis 3. ac etiam conceptus objectivi 2.10. conceptus formalis entis non significat immediate inferiora entis 2.3. & seq. neq. objectivus significat inferiora entis copulative sumpta 2.11. nec disjunctivè 2.12. conceptui formali entis correspondet objectivus 2.13. neque immediate significat inferiora secundum proprias rationes proportionaliter sumptas 2.16. major, vel minor convenientia non destruit unitatem conceptus 2.17. obinet talem unitatem respectu substantiæ, & accidentis sed etiam Dei, & creaturæ 2.29. est posterior Deo, & creatura, & solum prioritate logica 2.41. quomodo simplicior Deo 2.46. est perfectè præcisus, & unius 2.49. inferiora non includuntur in conceptu entis explicitè, nec implicitè ibid. non dicitur inadæquatus, quia non sit perfectè præcisus, sed quia non fundatur in realitate, quam adæquat exprimat 2.51. & 63. non præcedit ab inferioribus solum secundum esse explicatum 2.56. quo pacto Scoti dist. 8. quest. 3. ad 1. princ. vocet conceptum entis imperfectum, & inadæquatum 2.63. unitas conceptus entis non minuitur per analogiam admixtam 2.64. est ex natura rei præcisus respectu substantiæ, & accidentis 2.67. non tamen respectu Dei, & creaturæ 2.69. si esset sic præcisus, esset prior Deo ex natura rei 2.76. neque præcedere posset à finito, & infinito 2.77. 78. & 79. quo pacto conceptus entis sit realis, & non rationis 2.84. & 4.6. quomodo sit quidditativus respectu Dei, & creaturæ 2.85. & 131. præcedit ab esse per se, & ad aliud, absolute, & respectivo 2.24. & 220.

Ratio entis non convenit formaliter, & directè modis, passionibus, ac ultimis differentiis, sed denominativè tantum, ac identicè 2.211.

Entis principia.

Ens propriè loquendo non habet principia essendi 3.2. quo pacto essentia, & existentia possint esse principia essendi appellari ibid. habet principia cognoscendi 3.6. quæ sunt talia principia entis 3.7. & 8.

Entis passiones.

Ens habet suas passiones 4.3. quæ sunt reales 4.5. ac positive 4.7. & ab eo plusquam ratione distinctæ ibid. quo sensu dicatur ens consequi ex natura rei, ac ab ipso formaliter distingui 4.9. & 12. habent omnes conditiones requisitas ad veram proprietatem 4.10. ens non includitur essentialiter in illis 4.11. sunt tamen reales per identitatem cum ente 4.14. entis passiones aliæ sunt simplices, aliæ disjunctæ 4.20. simplices sunt tres unum, verum, bonum, 4.22. nõ quidem ex sola intellectus cogitatione, sed ex natura rei 4.24. nequit assignari ratio à priori huius numeri, sed tantum à posteriori 4.25. præter simplices debent addi disjunctæ 4.29. quid importent huiusmodi passiones ibid. & num. seq. considerari possunt vel secundum id, quod à parte rei important, vel secundum id, per quod à nobis explicatur 4.37. primo modo distinguuntur ex natura rei formaliter, vel virtualiter, sed secundo modo distinctione majori ibid. iuxta varias explanationes variè inter se ordinantur 4.38. ordo ipsarum, ut à nobis explicatur, est quasi effectuum ab eadem causa ibid. secundum id quod important à parte rei nullus ordo est inter eas, sed omnes immediate fluunt ab eute eque primo 4.39. sunt de ente demonstrabiles 4.45. quot modis id fieri possit 4.47. si datur ordo inter illas, potest posterior demonstrari per priorem 4.49. non tamen esset demonstratio propter quid in rigore ibid. aliud est passiones entis de facto à nobis de ipso demonstrari, & aliud potest demonstrari 4.53. quo pacto de ente demonstrantur passiones disjunctæ 4.54. quo sensu dicantur accidere enti 4.55. non includit eas in suo conceptu quidditative 5.68. secundum quod à parte rei important, præcedunt ab assoluto, & respectivo 5.120.

Entis varia acceptiones, & divisiones.

Duplex entis acceptio 2.1. alia rursus triplex acceptio 2.101. & 2.5. prius dividitur in infinitum, & finitum, quam in decem genera 2.67. non bene dividitur in completum, & incompletum 2.219. & 224. quo pacto talis divisio admitti possit 2.216.

Ent-

Index Rerum Notabilium.

Entis Analogia, & Univocatio.

Ens non est æquivocum ad Deum, & creaturam, substantiam, & accidens 2.113. & analogum ibid. non proportionalitatis sive metaphoricæ, sive proprie 2.114. quæ attributionibus per extrinsecam tantum denominationem à primo analogato 2.115. neque transcendentiæ ibid. sed attributionibus per intrinsecam convenientiam forme in omnibus analogatis 2.117. & hæc cum univocatio-ne cansistit 2.118. non quidem in gradu perfectio, sed imperfectio ibid. & num. 106. etiam modis, & ultimè differentie ens includere quidditative, non adhuc tolleretur ejus univocatio 2.119. & 121. quæ concedit unitatem conceptus entis, debet etiam concedere univocacionem 2.122. ens univocatio est tantum in intellectu creato, non autem in divino, nisi mediata 2.95.

Non datur ens præcedens à reali, & rationis, quod sit univocum ad illa 2.255. vera ratio ad id probandum 2.261. in alio sensu ens rationis dicitur secundum quod, & in alio accidens 2.261. & 262. ens communissimè sumptum est æquivocum analogum 2.265. qualis sit analogia entis rationis ad ens reale ibid. non datur ens præcedens à positivo, & negativo eis univocum 2.275.

Entis ad inferiora contradictio.

Entis contractio per modos non est à priori, sed à posteriori 2.71. & 75. ens non est proprie in potentia ad modum contrahentem ibid. diversimodè fit ad Deum, & creaturam, substantiam, & accidens 2.117. per nostram cognitionem potest prius ad creaturam contrahi, quam ad Deum ibid. ad substantiam, & accidens habet rationem generis, & ad ipsa contrahitur per differentias, non per modos 2.132. entis contractio cogitari potest vel per modum compositionis, vel majoris explanationis 2.139. determinatio ad Deum, & creaturam per modos intrinsecos 2.156. contradictio entis fit ad modum compositionis, & non solius majoris expressionis 2.160.

Entis creatum, & finitum.

Ens finitum est illud, quod dividitur in decem prædicamenta 2.24. & 67. & 122. & ad ea contrahitur non per modos, sed per differentias 2.165. non debet immediate dividi in illa decem, sed prius in substantiam, & accidens 2.166.

Entis rationis.

Ad Metaph. per se, & directè non spectat 1.23. & 24. sed per accidens, & indirectè 1.38. directè verò potius ad Logicam spectat, quam ad Metaph. ibid. admitti debet, & quomodo 2.233. non habet prius esse intelligibile, quam intellectum, & quomodo hoc sit intelligendum 2.235. duplex entis rationis cognitio, una qua sit, altera qua cognoscitur factum 2.233. quo sensu ens rationis consistat in cognosci 2.238. non prius habet esse essentia, quam existentia 2.239. qualiter in ente rationis quoque essentia possit distingui ab existentia 2.240. definitio quedam inepta entis rationis recitatur 2.243. aliæ quedam declarantur 2.244. nulla datur entia rationis existentia citrà operationem intellectus 2.244. & 245. potest à voluntate suo modo fieri 2.246. ens rationis femel, & iterum fieri potest vel ab eadem potentia, vel à diversis 2.247. ens rationis aliud fundatum; aliud non fundatum 2.249. quomodo dicitur fundamentum entis rationis 2.251. nequit dari ens minus ente rationis 2.263. est proprie, & per se intelligibile, non autem per accidens 2.267. dicitur per accidens intelligibile, quia per aliud intelligitur 2.268. non habet intelligibilitatem motivam, sed terminativam ibid. non per se primo, sed per se secundo 2.169. & 270. quo pacto ens rationis analogiam dicat ad ens reale 2.274. & dici possit unum, verum, & bonum 4.31.

Ens per se, & per accidens.

De ente per accidens non datur scientia 1.25.

Essentia.

Quid nomen essentia importet 2.4. huius nominis triplex acceptio 3.3. & 4. essentia quomodo à quidditate differat ibid. & 6.221. esse essentia dupliciter sumi potest 6.296. essentia esse vi non inis dicat naturam integram, que includit totam seriem rationum metaphysicam, loquendo de essentia creata 6.196. essentia rerum non pendet ex decreto divine voluntatis, quasi per illud immutari possint, bene tamen existentia 8.198.

Existentia.

Quid importet existentia nomen 3.5.

Experientia.

Experientia utilis est ad percipienda prima principia, non verò necessaria 2.20.

F.

Falsum, & Falsitas.

Falsum dicitur carentiam talitatis objecti quale apparet 5.195. habet varias actiones, sed hæc est propria 5.196. falsitas duo dicit, non entitatem rei, & appareniam ejus 5.197. datur tantum in ordine ad intellectum creatum ibid. quo pacto reperitur in rebus 5.200. ad fundandam falsitatem debet esse in re motivum probabile deceptionis 5.195. & 201. falsitas non opponitur veritati contrariè 5.203. sed contradictoriè, vel privativè 5.204. falsitas propria artificiatorum quæ sit 5.205. attenditur penes defectum ab idea perfecta, & regulis artis 5.207.

Finis.

Quam sit propria bonitas finis 5.293. & 297. quietare appetitum, & terminare motum ejus est proprium bonitatis finis 5.300.

Finitum, & infinitum.

Finitum, & infinitum sunt modi contrahentes ens, ut sic ad Deum, & creaturam 2.71. & 75.

Forma.

Forma substantialis non est modus materie 6.35. & 100. propria acquisitione acquiritur, & non tantum ad productionem compositi ibid. informatio tam activa, quam passiva forme pertinet ad prædicamentum habitus 6.52. forma substantialis est actus substantialis 6.93. implicat dari formam plurium specierum constitutivam 6.99. forma distinguitur à materia, ut res 6.100. esse formale, quod præstat forma, non est ab ipso entitativè diversum ibid. cur forma non creatur 6.102. quo sensu dicitur terminus ibid. forma, ejusque connaturalia accidentia, licet simul generentur, non tamen eadem profusa actione 6.185.

Formalitas.

Quid sit Formalitas, ut distinguitur contra rem 6.161. & 162. plures ejusdem rei formalitates non propria existentia existentia, sed illius cuius dicuntur formalitates ib. & 180. Formalitates non habent definitionem propriè dictam 6.196. propria formalitatis notio 6.213. est sola rei aliquid, ideò male dividitur in totalem, & partialem ibid. quare dicitur Formalitas ibid. cur dici nequeat res, & essentia 6.223.

G.

Generatio rei, vel Productio.

Generatio quomodo è creatione differat 6.61. & 103. productio rei alia per motum, & mutationem, alia per simplicem dimanationem 6.123. generatio regulariter fit cum motu, potest tamen oppositum contingere 6.124. non omnis productio per simplicem dimanationem est creatio 6.184.

Genus.

Genus ex vi nominis importat conceptum, ac realitatem potentialem per differentias contrahibilem 2.130. repugnat dari genus transcendente ibid. due conditiones ad genus Metaph. requiritur 2.131. genus, ut sic semper imperfectionem involvit 2.132. genus, & differentia identificantur ratione tertii 2.134. cur dicitur per differentias contrahi, & non per modos 2.134. repugnat genus determinari ad unam tantum speciem 6.98.

Gradus Metaphysici.

Gradus prædicamentales cur per differentias contrahantur, & non per modos, transcendentem autem contra 2.159. cur fundare nequeant distinctionem ex natura rei formalem, non ita transcendentem 6.162. inter eos est ordo prioris, & posterioris ex natura rei 8.198.

H.

Habitus.

Ponitur habitus ad tollendam difficultatem potentia ad operandum 1.65. non potest idem habitus simul esse prædicus, & speculativus 1.71. non dantur habitus à natura inditi, & congeniti 3.32. non dantur habitus ad simpliciter agendum ib. ex quot capitibus possit poni habitus in potentia 3.37. habitus principiorum cur dicitur intellectus 3.43. Habitus ultimum prædicamentum dicit simplicem habitationem, & receptionem forme 6.52.

Idea,

I

Idem, & Id. utitas. Idem & diversum passio entis distincta 6. 140. Identitas dicit formalitatem positivam, non autem solam negationem distinctionis 6. 141. relativam, non absolutam 6. 142. non est formaliter unitas, bene tamen in unitate fundatur ibid. quia identitas dicit relationem realem, & quae rationis 6. 143. Identitas eiusdem ad seipsum quo sensu dicitur realis 6. 144. Identitas diversum habet ab unitate conceptum 6. 151. Identitas est prior distinctione 6. 153. Identitas realis quid sit, in quo fundetur, eiusque adaequatum, & convertible signum 6. 189. Identitas essentialis in uno sensu dicitur de constitutivis 6. 191. in alio sensu de constitutis 6. 192. nedom communicatio in eadem essentia singulari facit secundum modum identitatis, ut scilicet dicitur de constitutis, sed etiam in eadem natura communi 6. 193. neuter modus identitatis essentialis constituit peculiarem speciem ab aliis distinctam 6. 194. Identitas realis perfecta tollit omnem compositionem 6. 226. 237. Identitas formalis cum qua formalis distinctione stare possit 6. 210. quid sit Identitas rationis 6. 252. declaratur Identitas rationis ratiocinantis 6. 268. ac etiam rationis ratiocinatae 6. 287.

Impossibile, & Impossibilitas.

Vide Possibile, & Possibilitas. Inferius. Inferius non praecedit ad superiora, sed e contra 2. 30. inclusio inferioris in superiori quod modis intelligi possit 2. 54. inferiorum confusio in superiori nequit esse actualis, sed tantum potentialis 2. 57. Vide Superius. Infinitas. Infinitas non tollit rationem, & veritatem primi principii 6. 217.

Intellectus, & Intellectio.

Intellectus quemodo in cognoscendo à sensu dependeat 3. 15. & 20. quo sensu dicitur naturaliter prima noscere principia 3. 17. intellectio alia praecifiva, alia diviviva 6. 263. habet intellectus duplicem virtutem collatviam, & praecifivam 6. 277. cur ipse praecifivus possit, non autem sensus 6. 300. & 301.

Intelligibile, & Intelligibilitas.

Intelligibile duplex, motiva, & terminativa 2. 268. terminativa iterum duplex simpliciter, & secundum quid 2. 269. non dicit in ente reali solam extrinsecam denominationem 5. 134.

Intelligentia.

Pertinent ad Metaph. nostram quantum ad conceptus proprios ex communibus 1. 10. & 11. & ad metaphysicam in se quoad conceptus proprios ex propriis ibid. rationes autem propriae, & ex propriis ipsius Dei ad solam Theologiam spectant ib. quoad conceptum mobilitatis pertinent ad Physicam in se 1. 18. & seq. & mobiles non dicuntur abstrahere à materia 1. 20. spectant per se, & directè ad Metaph. in ratione objecti 1. 32. & 33. licet sint entia necessaria, adhuc tamen habent causam efficientem sui esse 6. 112. sunt necessariae ex se, sed non à se 6. 127. adhuc tamen non sunt ita necessariae, ut Filius in divinis 6. 128. quo sensu Intelligentiae secundum veritatem sint intrinsece defectibiles, & adhuc ex conditione sui status immortales 6. 137.

Intentio.

Intentio duplex, prima, & secunda 2. 32. intentio secunda semper est ens rationis 2. 33. discernit inter utramque 2. 34.

Libertas.

Duplex specificationis, & exercitii 1. 61. Logica.

Logica aprior est ad docendum, quam Metaph. quoad modum, & formam, non quoad materiam, & principia 1. 56. alius scientis praerogativa, quia tradit instrumenta sciendi ibid. & hoc est eius proprium munus 1. 60. necessitas distinctionis realis inter logicam docentem, & utentem 1. 65. & 66. docens inclinatur ad syllogizandum idealiter, & directivè, utens inclinatur realiter, & physice, seu elicitive 1. 66.

M

Malum, & Malitia.

Malum aliud in se, aliud alteri 5. 302. consistit universaliter in privatione boni tam in genere naturae, quam in genere moris 5. 303. five fit malum in se, & absolute, five alteri, & relate 5. 304. probatur id quoque de malo sumpto pro disconvenienti 5. 305. probatur etiam de malo morali 5. 306. malitia opponitur bonitati interdum contradictoriè, interdum privative, nunquam tamen contrariè positive 5. 309. malum, ut opponitur bonitati essentialiter, non existit in rebus 5. 310. bene tamen ut opponitur bonitati accidentaliter 5. 311. & in hoc sensu datur in rebus, nedom fundamentaliter, & potentialiter, sed etiam formaliter, & actualiter 5. 311. malitia nedom dicit boni privationem, sed praesertim boni debiti 5. 313. malitia alia formalis, alia materialis 5. 314. & seq. Voluntas non est proximum, & immediatum subjectum malitiae moralis 5. 320. neque modo actus secundus, modo voluntas 5. 321. sed semper, & universaliter est actus, vel eius omnisio ibidem secundum genus, fed etiam secundum speciem, & individuum 5. 323. quo pacto actus etiam intrinsece mali dici possunt capaces rectitudinis ibid. & 324.

Malis divisiones.

Malum praesertim dividi solet in malum naturae, malum pene, & malum culpae 5. 329. singularior notiones assignantur ib. malum naturae est commune omnibus creaturis; malum pene viventibus tantum vita sensitiva, vel intellectiva; malum culpae reperitur tantum in creatura intellectuali ib.

Malis cause.

Malum non habet causam positivam, & efficientem, cum in solapriatione consistat 5. 330. quo sensu intelligendum sit, quod non habet causam per se, sed per accidens ib. & nu. 347. cur Deus non dicitur causa mali moralis, seu peccati 5. 342. & seq.

Materia.

Materia prima habet propriam bonitatem in genere entis 5. 283. & eadem ratione habet speciem, modum, & ordinem ib. habet propriam actum entitativum 6. 84. quo pacto dicitur natura indeterminata, & propriae aliqui habere determinationem 6. 86. & 87. materia prima est potentia substantialis 6. 93. cur materia sit subjectum formae, eiuque potentia passiva, non e contra 6. 97. implicat dari materiam determinatam ad unam speciem formam 6. 98. haec de causa dicitur genus physicum ibid.

Mathematica.

Entia Mathematica quoque propriam habent bonitatem 5. 284.

Media.

Media habent propriam bonitatem distinctam à bonitate finis licet ab ea dependentem 5. 298. 299. vide Bonum utile.

Metaphysica.

Varia eius nomina, & undè illa deducantur 1. 1. quare dicitur Metaph. ibid. quia ratione differat à Theologia ib. quomodo possit constitui una totalis scientia alias veluti partiales complectens 1. 3. quo etiam pacto constitui possit, ac debeat scientia quaedam ab aliis adaequatè distincta 1. 4. duplex est, in se, & in nobis 1. 5. si sumatur ut una totalis, ac universalis scientia, considerat omnium rerum quidditates in particulari 1. 6. fecus autem, si sumatur ut scientia ab aliis conditincta 1. 7. speculatur rationes generales, & transcendentis omnium 1. 9. ac etiam particulares entium abstractorum per essentiam, quales sunt intelligentiae 1. 10. quo pacto cognitio Metaphysica sit distincta, & perfectissima 1. 15. qua ratione dici possit praestantissima etiam ex parte objecti adaequati 1. 42. qua ratione Metaph. distinguitur à Physica, & Mathematica quantum ad modum abstrahendi 1. 45. omnes scientias superat rectitudine, ac evidentia 1. 53. quomodo sit certa, & evidens etiam de rebus difficillimis 1. 54. quo pacto sit prior, & posterior aliis scientiis 1. 56. & 58. est verè, & propria scientia quoad omnem eius partem 1. 67. est quoque sapientia, nec ob id amittit rationem scientiae 1. 68. est scientia speculativa ex omni parte 1. 70. est una unitate generica, non specificata 1. 81. & quidem generis remoti 1. 82. demonstrat passiones de ente 4. 45. quot modis id faciat 4. 47.

Meta-

Metaphysica, objectum.

Nihil latius ente per se reali, & positivo statui potest objectum Metaph. 1. 23. nihil, arditus ipso 1. 26. proinde neque substantia sola est eius objectum adaequatum 1. 28. neque substantia immaterialis, ut Deum comprehendit, & ceteras intelligentias 1. 29. neque Deus ipse, nisi fit sermo de subjecto principalitatis 1. 30. neque ens finitum 1. 31. Sed ens reale commune Deo, & creaturae 1. 34. ratio objectiva formalis est, quatenus ens 1. 35. non in eadem amplitudine est objectum Metaph. ut est una totalis scientia ceteras complectens, & ut est una scientia ab aliis conditincta 1. 36. ratio, quae & sub qua cur in objecto Metaph. distinguantur 1. 37. quo pacto objectum Metaph. secundum esse abstrahat à materia 1. 45. objecta partialia Metaph. sunt specie diversa etiam in esse scibili 1. 82.

Metaphysica, munera.

Probat objecta aliarum scientiarum quoad si est nedom à posteriori, sed etiam à priori, non tamen quoad quid est 1. 49. suum verò objectum probare tantum potest à posteriori 1. 51. probat etiam principia aliarum scientiarum 1. 52. universalia probat declarando terminos, particularia verò reducendo ad universalia ib. ac etiam per deductionem ad impossibile ib. aprior est ceteris scientiis ad docendum 1. 55. non est Metaph. munus tradere instrumenta sciendi sed Logice 1. 60. praest. & imperat omnibus aliis scientiis 1. 67. quatenus imperans nequit rerum omnium quidditates in particulari considerare 1. 64. est communis omnibus scientiis non per praedicationem, sed per applicationem suorum principiorum 1. 73. non tamen subalternat sibi alias scientias 1. 77. Metaph. utilitas quanta 1. 84.

Modus.

Modus non constituit rem in suo esse primo, & essentiali, sed eam sic constitutum supponit 2. 72. modi alii intrinsece, alii extrinsece 2. 141. declaratur natura modi extrinsece ib. res potest esse sine modo, non e contra ib. quo sensu modus extrinsecus possit dici res 2. 142. & 201. modi extrinsece sunt entitates relativae, seu respectus extrinsecus ad venientes 2. 143. modus non eget alio modo in suo genere, bene tamen in diverso genere 2. 144. omnes tamen seipsi univertunt, & non distincta unione ib. definitio modi extrinsece 2. 146. eius discernim ab intrinseco ib. declaratur natura modi intrinsece 2. 147. cur dicitur modus intrinsecus 2. 148. quo pacto spectat ad primum modum dicendi per se ib. quo pacto modi entis intrinsece sint entia realiter, ac identice, non formaliter, & quidditative 2. 202. & seq. & 215. non sunt propriae entia, sed entalia 2. 204. modus intrinsecus alteri speciem consequens, alter individuum 2. 148. est intimior passioe, intimior differentia ib. quare non dicat propriam formalitatem, nec formaliter positivè distinguatur a re, cuius est modus 2. 150. definitio modi intrinsece 2. 151. non variat rationem formae em, nec eius quod contrahit, nec eius quod consistit 2. 153. & per hoc fecernitur à differentia ib. non quia unum separari nequit ab alio, & se solo existere statim arguitur, quod sit modus eius 6. 203.

Moralitas.

Quomodo genus moris respiciat bonum, malum, & indifferentem 5. 327. moralitas supponit actum esse liberum, ac voluntarium 5. 328.

Multitudo, & Multum.

Multitudo variis modis accipitur 5. 6. Formaliter dicit negationem unitatis 5. 50. quo pacto illi opponatur 5. 56. proprie non dicitur una 5. 95. multitudo duplex ib.

N

Natura communis.

Non immediate significat individua, sed gradum eis communem 6. 296.

Naturale, & Naturalitas.

Naturalitas ut variè ad principium activum, & dicitur de operationibus, variè sumitur, & diversis opponitur 6. 28. naturalis quomodo distinguitur à libero, & quomodo à supernaturali ib.

Necessarium, & Contingens.

Aliud complexum, aliud incomplexum 6. 111. incomplexè sumpta sunt modi intrinsece rerum, ac entis distincta passio ib. necessarium incomplexum duplex, aliud simpliciter, aliud secundum quod 6. 112. ens necessarium simpliciter nullum habet causam sui esse lib. entia necessaria secundum quid, ut Intelligentiae, materia prima, & corpora caelestia habent causam sui

esse efficientem 6. 113. etiam ad mentem Arist. 6. 114. non reputatur in eius sententia aliquid esse ex se formaliter necessarium, & ab alio effectivè 6. 126. necessarium aliud ex se, & à se, aliud ex se, sed non à se 6. 127. Negatio.

Negatio, ut sic, nullam dicit perfectionem 5. 47. nequit realiter cum positivo identificari 5. 49. negatio negationis dicit quid positivum 5. 51. est posterior forma negativa 5. 95. non est eadem negatio entis in se, & à se 5. 99. negatio in genere, & extra genus 5. 116. quomodo à privatione differat ib. negationes reales dantur à parte rei 5. 311.

Nota nobis, & natura.

Quae dicantur nota nobis 5. 233. quomodo haec distinctio de notis nobis, & natura sit rebus applicanda 5. 238. quenam proprie dicantur nota natura etiam supposito nostro imperfecto cognoscendi modo 5. 239. quo sensu dixerit Arist. non esse eadem nota nobis, & nota natura 5. 240.

Numerus.

Numerus non est ens per se unum 5. 79. duplex est, quantitativus, & transcendens 5. 91.

Objectum.

Objectum adaequatum Metaph. vide Metaph. objectum; quomodo objectum det unitatem scientiae 1. 79. ad unitatem objecti non sufficit unitas analogia, vel proportio 2. 18. objectum duplex naturalis attingentiae, & naturalis inclinationis 2. 31. objectum unum quid requiratur, ut ducatur in notitiam alterius 2. 39. ut objecta inadaequata attingantur à potentia, debent aliquo modo participare ratione objecti adaequati, & primarii 2. 45. quo sensu etiam objectum relationem fundat ad potentiam cognoscentem 5. 135. objecti mutabilitas non impedit eius scientiam 5. 211. objectum intellectus pro statu suo quodnam sit 5. 220.

Operatio.

Est actus secundus ipsius formae 6. 82. operatio vitalis non est actio proprie dicta, sed grammaticaliter tantum 6. 56.

Oppositio.

Oppositio contradictoria, & privativa verè datur à parte rei nullo cogitante intellecta 2. 282.

Ordo.

Quoad ordinem naturae, & in ordine distinctè concipiendi Metaph. est prior aliis scientiis, sed quoad ordinem doctrinae, & in ordine confusè cognoscendi est posterior 1. 56. & 58. Ordo doctrinae varius est in eadem scientia, & in coordinatione scientiarum totalium 1. 59. ordo inter aliqua duplex vel causalis, vel pluri effectuum ab eadem causa 4. 36. ordo inter passiones plures eiusdem subjecti non semper necessarius 4. 39. duplex ordo in rerum notitia, scilicet confusè, & distinctè concipiendi 5. 238. Quodnam sit primum cognitum primitate originis 5. 241. in ordine distinctè cognoscendi gradus communiores sunt facillioris cognitionis, quam minus communes, in ordine confusè concipiendi res e contra se habet 5. 244. ordo inter aliqua ex natura rei distinctiorem arguit inter ea ex natura rei 8. 198.

P

Passio.

Passio, ut constituit speciale pradicamentum, & actionis correspondet, non est respectus intrinsecus, sed extrinsecus adveniens, & est respectus passivi ad agens, non autem effectus producti 6. 34. passio confundi non debet cum materiali causalitate 6. 60. Vide Actio.

Perfectio, & Perfectum.

Perfectio simpliciter quid sit 2. 34. quo pacto in creaturis reperitur, & hinc ad Deum transferatur 2. 35. perfectum, & bonum quo pacto idem 5. 272.

Peccatum.

Peccatum formaliter in privatione consistit 5. 306. peccata inter se distinguuntur juxta bonitates quarum sunt privationes 5. 308. peccata extrema eadem virtuti opposita non distinguuntur specie in genere moris, sed tantum in esse naturae 5. 318. idem est de peccatis omissionis, & commissionis, quando sunt contra eandem virtutem 5. 319. peccati definitio 5. 321.

Poss-